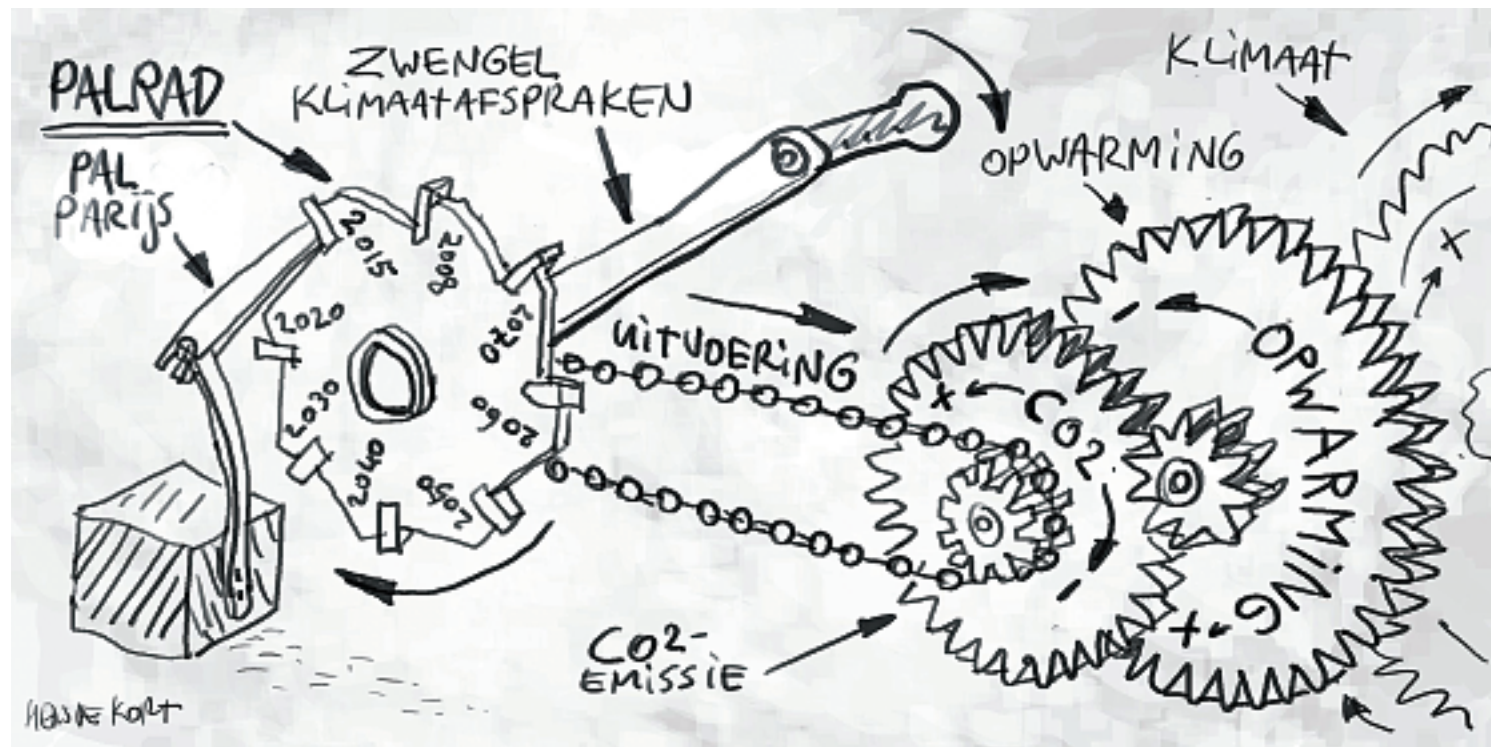

Werkwijze Klimaattop Parijs is voorbeeld voor Nederlands akkoord

Het 'palradmechanisme' voor het klimaat

ILLUSTRATIE: HEIN DE KORT VOOR HET FINANCIËLE DAGBLAD

Roland Kupers

Tijdens de klimaatconferentie van Parijs, waar in 2015 klimaatafspraken werden gemaakt, was het 'palradmechanisme' het onbezongen meesterstuk. Een palrad is een weinig bekend onderdeel van oude klokken, maar het is ook een essentieel begrip voor klimaatbeleid. Het is een tandwiel waarop een hendeltje vastgrijpt, zodat het slechts één kant kan opdraaien en verhinderd wordt om weer terug te wentelen. Nu Nederland op het punt staat een nieuw landelijk energie- en klimaatakkoord te formuleren, zou het goed zijn ditzelfde mechanisme te hanteren.

Tijdens de onderhandelingen in Parijs was er consensus dat de emissies van broeikasgassen beperkt moesten worden, namelijk op een niveau dat in de klimaatmodellen overeenkomt met een opwarming van 1,5 tot 2 graden. In Parijs werden alle landen uitgenodigd vrijwillige plannen in te leveren over hun emissieverlaging. Helaas viel het totaal van die plannen veel te laag uit. Er bleef een groot gat tussen optelling en het noodzakelijk gewenste niveau. De onderhandelingen hadden hierop kunnen stuklopen,

maar er werd een list bedacht: het palradmechanisme.

Met dit mechanisme erkenden de landen ten eerste dat hun plannen weliswaar een stap in de goede richting waren, maar dat het een te kleine stap was. Ten tweede spraken ze af dat elke vijf jaar de landenplannen herzien zouden worden. En ten derde besloten de landen dat die herziening maar één kant op kon, namelijk door de plannen aan te scherpen. Dat was het palradstelsel van Parijs. Het was een briljante vondst — want hiermee kon het verdrag als een succes gevierd worden en tevens een stap zijn in een gezamenlijk proces.

Dat een palradmechanisme ook voor de huidige situatie in Nederland noodzakelijk is, komt door een sociale paradox. Aan de ene kant is het essentieel om in consensus maatschappelijke afspraken te maken, maar aan de andere kant leidt dat vrijwel altijd tot te weinig ambitieuze doelen.

Een voorbeeld hiervan is het energieakkoord van 2013, waar

Stel doelen, erken dat ze te bescheiden zijn en zeg ze later aan te scherpen

met bewonderenswaardig polderen een breed spectrum aan partijen tot overeenstemming kwam. De prijs was helaas een te weinig ambitieus doel, zoals bijvoorbeeld door de rechter in de Urgenda-uitspraak vastgesteld werd. Dit is geen uitzondering. Want op soortgelijke wijze werden in 2008 afspraken gemaakt over palmolie in de zogenaamde Roundtable on Sustainable Palm Oil (RSPO). Ook daar ging consensus ten koste van ambitie en mochten de leden nog steeds oerwouden verbranden om daar vervolgens duurzame palmolie te verbouwen. Het aanpassen van de ambitie werd een moeizaam proces.

Deze paradox tussen proces en ambitie ligt niet aan incompetentie of aan cynisch manipuleren, maar is een systemisch gegeven. De beste schattingen van experts van de kosten om aan nieuwe milieumaatregelen te voldoen, vallen telkens vele maal hoger uit dan de werkelijkheid achteraf. Ook de International Energy Agency blijkt jaar na jaar het aandeel van zonne- en windenergie te onderschatten. Alweer geen incompetentie, maar een systematische onderschatting van het innovatie potentieel. Er is veel meer mogelijk dan we denken.

Ook zitten sommige nieuwe spelers die innovatie en veran-

dering brengen per definitie nog niet aan tafel. Stel je voor dat je een ambitie voor het internet had af moeten spreken met de spelers van vóór de IT-revolutie. En een diepe verandering is lang niet altijd pijnloos voor alle deelnemers.

Bij het stellen van doelen via consensus wordt de stem van de innovatieoptimisten getemperd door anderen. Het resultaat is dat doelen te laag worden gesteld en veelal worden vastgenageld voor de lange termijn.

Moeten we dan maar geen doelen of juist kunstmatig hoge doelen stellen? Beide passen niet goed bij het consensusmodel dat zowel de onderhandelaars in Parijs als in Den Haag nastreven. Een consensusmodel dat terecht wordt gekozen omdat het een hogere kans op werkelijke uitvoering geeft.

De oplossing is het palradmechanisme, ook op weg naar het nieuwe energie- en klimaatakkoord: stel doelen, erken dat ze te bescheiden zijn en spreek af ze elke vijf jaar aan te scherpen.

Roland Kupers is adviseur voor energietransitie, schrijft een boek voor Harvard University Press over systemisch beleid en is verbonden aan het Institute of Advanced Studies in Amsterdam.